

Vodič kroz predsjedničke izbore 2009/2010.

Koja je uloga predsjednika Republike Hrvatske?

Predsjednik Republike Hrvatske, između ostalog, predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu, brine se za redovito i usklađeno djelovanje te za stabilnost državne vlasti. Predsjednik Republike odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

Koji pravni propisi sadrže odredbe o ulozi Predsjednika ?

- Ustav Republike Hrvatske, NN br. 41/01
- Ustavni zakon o Ustavnom sudu - pročišćeni tekst, NN br. 49/02

Kako se bira predsjednik Republike Hrvatske?

Predsjednik Republike Hrvatske bira se većinom glasova svih birača koji su glasovali na području cijele Republike Hrvatske i birača izvan teritorija Republike Hrvatske zajedno. Ako niti jedan kandidat ne dobije takvu većinu, izbor se ponavlja nakon 14 dana između dva kandidata koja su u prvom glasovanju dobili najviše glasova.

Na ponovljenom izboru izabran je kandidat koji dobije najveći broj glasova birača koji su glasovali. Ako kandidati dobiju isti broj glasova, izbor se još jednom ponavlja

Koji pravni propisi sadrže odredbe o predsjedničkim izborima?

- Ustav Republike Hrvatske, NN 41/01
- Ustavni zakon o Ustavnom sudu - pročišćeni tekst, NN br. 49/02
- Zakon o izboru predsjednika Republike Hrvatske, NN br. 22/92, 42/92, 71/97
- Zakon o Državnom izbornom povjerenstvu, NN br. 44/06, 19/07
- Zakon o financiranju izborne promidžbe za izbor predsjednika Republike Hrvatske, NN br. 105/04
- Zakon o financiranju političkih stranaka, nezavisnih lista i kandidata, NN br. 1/07
- Zakon o popisima birača, NN br. 19/07
- Kazneni zakon, NN br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08
- Obvezatne upute Državnog izbornog povjerenstva

Tko raspisuje predsjedničke izbore?

Predsjedničke izbore raspisuje Vlada Republike Hrvatske, najmanje 30 dana, a najviše 60 dana prije isteka mandata trenutnog predsjednika.

Tko ima pravo glasa na predsjedničkim izborima?

Pravo glasa na predsjedničkim izborima imaju, na temelju općeg i jednakoga biračkog prava, svi hrvatski državljani s navršениh 18 godina života, osim osoba koje su pravomoćnom sudskom odlukom lišene poslovne sposobnosti.

Koja su tijela za organizaciju i provedbu predsjedničkih izbora?

Tijela za provedbu izbora koja se formiraju nakon raspisivanja izbora su Državno izborno povjerenstvo (DIP), gradska i općinska izborna povjerenstva (GIP/OIP) i birački odbori. Njihov zadatak je da provode izbore, brinu o pravilnosti i zakonitosti pripreme i provođenja izbora i predizborne promidžbe i da objavljuju rezultate izbora.

Koja je uloga Državnog izbornog povjerenstva (DIP-a)?

Članove DIP-a imenuje Hrvatski sabor a ukupan broj ih je 9. DIP brine o zakonitoj provedbi svih izbora i referendumima, imenuje članove nižih izbornih povjerenstava (IPIJ, GIP, OIP, ŽIP), utvrđuje Obvezatne upute za rad izbornih povjerenstava i biračkih odbora, objavljuje liste izbornih jedinica te kandidacijske liste za parlamentarne i predsjedničke izbore, objavljuje rezultate izbora za parlamentarne i predsjedničke izbore, provodi edukaciju nižih izbornih povjerenstava i biračkih odbora, daje mišljenja za dogradnju i unapređivanje izbornog zakonodavstva, objavljuje periodične, stručne publikacije vezano uz izborni sustav, provedbu izbora i praksu, informira građane o provedbi izbora te mogućnosti ostvarenja i zaštite biračkog prava u izbornom postupku, i drugo.

Koja je uloga gradskih i općinskih izbornih povjerenstava (GIP-a/OIP-a)?

GIP i OIP imaju stalni sastav čije članove imenuje DIP iz redova sudaca ili drugih pravnika. Prema obvezatnim uputama DIP-a obavljaju sve tehničke pripreme za provođenje izbora, određuju biračka mjesta i članove biračkih odbora, prikupljaju i zbrajaju rezultate glasovanja na biračkim mjestima te ih dostavljaju DIP-u u roku koji DIP odredi.

Što su Obvezatne upute?

Obvezatne upute su pravila koja donosi DIP nakon raspisivanja izbora, a kojima se pobliže tumače odredbe izbornih zakona u vezi provođenja izbora. Njima se propisuju izgled obrazaca (formulara) za provođenje izbora, rokovi važni za izbornu proceduru, redosljed izbornih radnji, odustanak od kandidature, način uređivanja biračkog mjesta, način glasovanja nepismenih, nepokretnih, invalidnih osoba, osoba s tjelesnom manom, prava i dužnosti promatrača i način promatranja izbora i slično.

Što je izborna promidžba i koliko traje?

Izborna promidžba počinje danom objave kandidata, a završava 24 sata prije dana održavanja izbora. Tijekom izborne promidžbe, kandidati predstavljaju svoj program putem javnih nastupa i promotivnih materijala radi dobivanja što većeg broja glasova.

Hrvatska radio-televizija dužna je u razdoblju izborne promidžbe, u okviru svojih radio i televizijskih programa, omogućiti svakom kandidatu, da u jednakom vremenu izloži svoj izborni program. Sva sredstva javnog priopćavanja dužna su svim kandidatima omogućiti da pod jednakim uvjetima izlažu svoj program i obavljaju izbornu promidžbu.

Kako se financira izborna promidžba?

Izborna promidžba financira se iz sredstava državnog proračuna i privatnih donacija.
(više o financiranju izbornih kampanja može se pronaći u posebnom Vodiču o financiranju izbornih kampanja na predsjedničkim izborima 2009/2010.).

Ukoliko prijeđu prag od 10% ukupnih glasova, kandidati ostvaruju pravo na naknadu dijela troškova za izbornu promidžbu.

Ukupan iznos za naknadu kandidatima određuje Vlada Republike Hrvatske.

Što je izborna šutnja?

Izborna šutnja je razdoblje u kojem je zabranjena svaka izborna promidžba, objavljivanje procjena izbornih rezultata, kao i objavljivanje neslužbenih rezultata izbora, objavljivanje fotografija u sredstvima javnog informiranja, izjava i intervjua kandidata, te navođenje njihovih izjava ili pisanih djela. Počinje 24 sata prije dana održavanja izbora, a traje do kraja izbornog dana, tj. do 24 sata na dan izbora.

Što su i čemu služe popisi birača?

Birači ostvaruju biračko pravo temeljem upisa u popis birača. Popisi birača su javne knjige koje se vode u uredu za opću upravu svakog grada/općine u koje se upisuju svi hrvatski državljani koji su navršili 18 godina i imaju potpunu poslovnu sposobnost, te prebivalište na području grada/općine. Zahtjev za upis, dopunu ili ispravak popisa birača može se podnijeti najkasnije 14 dana prije održavanja izbora. Dan prije izbora birački odbori dobivaju izvadak iz popisa koji služi za evidenciju birača na biračkom mjestu.

Tko financira predsjedničke izbore?

Provođenje izbora financira se iz državnog proračuna, a sredstvima raspolaže DIP.

Što su biračko mjesto i birački odbor?

Biračko mjesto je prostorija u kojoj se odvija glasovanje koja mora biti uređena na način da se osigura tajnost glasovanja, a na izborni dan otvorena je od 7-19 sati. Birački odbor sastoji se od 6 osoba – predsjednika i zamjenika te po dva člana i zamjenika. Članovi biračkih odbora i njihovih zamjenici ne mogu biti članovi niti jedne političke stranke.

Koja je uloga promatrača na predsjedničkim izborima?

Promatrači mogu biti stranački, nestranački i međunarodni. DIP će detaljnije regulirati obveze i prava promatrača kao i pravo isticanja promatrača od strane nezavisnih kandidata. Prisustvo promatrača na biračkom mjestu, poznavanje izbornih pravila i procesa mogu pomoći sprječavanju i/ili otkrivanju kršenja izbornog zakona i pravila (neregularnosti i manipulacija). Prisutnost promatrača pojačava povjerenje građana u izborni proces i u demokratske institucije.

Koja su prava i dužnosti promatrača?

Promatrači imaju pravo pratiti provođenje izbora tijekom cijelog izbornog postupka, a izborna tijela dužna su im omogućiti promatranje svog rada. Promatrači imaju pravo upozoravati na uočene nepravilnosti i zahtijevati njihovo otklanjanje, te u zapisnik o radu izbornih tijela stavljati svoje primjedbe. Promatrači ne smiju ometati rad izbornog tijela, odgovarati na upite birača, tonski ili video snimati te na bilo koji način utjecati na birače.

Koji je postupak glasovanja?

Birači koji imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj glasuju na biračkim mjestima na području Republike Hrvatske određenima prema njihovom prebivalištu. Nakon dolaska na biračko mjesto, birač treba predložiti biračkom odboru identifikacijski dokument (osobnu iskaznicu ili putovnicu). Nakon evidentiranja (zaokruživanja imena) u Izvratku iz popisa birača, izdaje mu se glasački listić. Na njemu su otisnuti serijski broj te popis kandidata po rednim brojevima. Glasovanje se obavlja osobno, zaokruživanjem jednog rednog broja ispred imena kandidata. Zatim se ispunjeni glasački listić ubacuje u glasačku kutiju. Na svakoj kutiji nalazi se zalijepljen isti onakav listić kakav se ubacuje.

Što je glasovanje uz potvrdu?

U slučaju da birač koji udovoljava zakonskim uvjetima nije upisan u popis birača, svoje pravo glasa na dan izbora može ostvariti glasovanjem uz potvrdu koja se dobiva na dan izbora u nadležnom uredu za opću upravu.

Kako glasuju građani bez prebivališta u Republici Hrvatskoj (tzv. dijaspora)?

Birači bez prebivališta u Republici Hrvatskoj glasuju u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske za iste kandidate kao i birači u Hrvatskoj.

Kako glasuju birači izvan mjesta svog prebivališta?

Birači izvan mjesta svog prebivališta trebaju zatražiti (osobno, telefonom ili faksom) privremeni ispis iz popisa birača u mjestu prebivališta, tj. potvrdu o upisu u popis birača te se s tom potvrdom privremeno upisati u popis birača u mjestu svog trenutnog boravišta. Potvrdu o upisu u popis birača trebaju poslati uredu za opću upravu na čijem će području boraviti unutar Hrvatske, ili ponijeti sa sobom u inozemstvo te predati biračkom odboru u inozemstvu na izborni dan.

ILI, birači koji duže borave u inozemstvu mogu se prethodno registrirati u diplomatsko-konzularnim predstavništvima te na izborni dan glasovati uz važeću osobnu iskaznicu ili putovnicu.

(više o glasovanju izvan mjesta prebivališta može se pronaći u posebnim GONG-ovim vodičima).

Kako glasuju...

a) Osoba s tjelesnom manom i nepismena osoba može osobno doći na biračko mjesto s osobom od povjerenja koja je pismena i koja će po ovlaštenju birača zaokružiti redni broj na glasačkom listiću ispred imena kandidata za kojeg birač glasuje.

b) Osoba koja nije u mogućnosti pristupiti na biračko mjesto zbog bolesti ili nepokretnosti obavijestit će na izborni dan o tome birački odbor koji će odrediti dva člana ili zamjenike članova koji će birača posjetiti u mjestu gdje se nalazi i omogućiti mu glasovanje, vodeći računa o tajnosti glasovanja.

c) Osoba na službi u oružanim snagama glasuje na biračkim mjestima koja će odrediti ministar obrane.

d) Osoba koja se kao član posade pomorskog ili riječnog broda pod hrvatskom zastavom na dan izbora zatekne izvan granica Republike Hrvatske glasuje na biračkom mjestu koje će odrediti ministar pomorstva, prometa i veza.

e) Osoba koja je lišena slobode glasuje na biračkim mjestima koja će odrediti ministar pravosuđa.

Za birače koji će se na dan izbora zateći na službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, članove posade pomorskih i riječnih brodova pod hrvatskom zastavom izvan njezinih granica te za birače lišene slobode, zapovjedništva postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske, trgovačka društva-vlasnici brodova i uprave kaznionica, odnosno zatvora i odgojnih zavoda dužni su dostaviti podatke nadležnom tijelu koje vodi popis birača prema mjestu njihova prebivališta.

Podaci se dostavljaju odmah po raspisivanju izbora, a najkasnije do 14 dana prije dana izbora.

Nadležno tijelo koje vodi popis birača odmah nakon njegova potvrđivanja dostavlja izvratke iz popisa birača gore navedenim tijelima koja su podnijela zahtjev.

Navedna tijela dužna su izvratke iz popisa birača dostaviti izbornom povjerenstvu nadležnom za posebna biračka mjesta najkasnije 24 sata prije vremena određenog za otvaranje biračkog mjesta.

Koji je tijek prebrojavanja glasova?

Nakon završetka glasovanja i zatvaranja biračkog mjesta, birački odbor prebrojava glasove. Prvo se prebrojavaju neupotrijebljeni glasački listići te ukupan broj birača koji je pristupio glasovanju prema Izvratku iz popisa birača i prikupljenim potvrdama. Zatim se otvara glasačka kutija te utvrđuje ukupan broj glasačkih listića u kutiji. Utvrđuju se i prebrojavaju nevažeći glasački listići – oni na kojima se ne može jasno utvrditi volja birača (neispunjeni, zaokruženo dva ili više kandidata/lista). Potom se pristupa grupiranju i prebrojavanju važećih listića prema zaokruženim rednim brojevima ispred imena kandidata. Izbrojani listići spremaju se u kuverte, te se ispunjava Zapisnik o radu biračkog odbora. Cjelokupan izborni materijal odnosi se u gradsko/općinsko izbornu povjerenstvo, najkasnije 12 sati nakon zatvaranja biračkog mjesta.

Što su zapisnici o radu tijela za provedbu izbora?

Svaki birački odbor i izbornu povjerenstvo vode zapisnik o radu u koji upisuju sve podatke o postupku i utvrđenim rezultatima glasovanja, te primjedbe od strane članova biračkog odbora i promatrača, ukoliko ih je bilo. Zapisnike potpisuju članovi biračkog odbora odnosno izbornog povjerenstva i promatrači (ukoliko ih je bilo). Svaki član biračkog odbora ima pravo na svoj primjerak zapisnika, a promatrači mogu zatražiti kopiju.

Kako se objavljuju rezultati predsjedničkih izbora?

DIP nakon dostavljenih zapisnika s biračkih mjesta i izbornih povjerenstava obavještava javnost o utvrđenim rezultatima glasovanja. DIP nakon zatvaranja birališta može objavljivati privremene i neslužbene rezultate izbora prema svom nahođenju. Službeni rezultati objavit će se nakon što se riješe svi prigovori u vezi zaštite izbornih prava ili proteknu rokovi za njihovo podnošenje. Također se objavljuje koliki je bio odaziv birača, odnosno ukupan broj birača koji su izašli na izbore.

Tko provodi nadzor nad provedbom parlamentarnih izbora?

Državno izbornu povjerenstvo kao prvostupanjsko tijelo i Ustavni sud Republike Hrvatske kao drugostupanjsko tijelo.

Kako se rješavaju situacije kršenja izbornih pravila?

Prigovor radi kršenja izbornih pravila u postupku kandidiranja ili izbora mogu podnijeti kandidati, stranke, 100 birača ili 5 % birača izborne jedinice DIP-u i to u roku od 48 sati od radnje na koju se stavlja prigovor. Najčešći primjeri kršenja su: nepoštivanje predizborne šutnje, glasovanje bez identifikacijskih dokumenata, nepoštivanje tajnosti glasovanja i slično. Zaštita izbornog prava ostvaruje se i podnošenjem žalbe Ustavnom sudu protiv rješenja DIP-a o prigovoru u roku od 48 sati od primitka rješenja.

Koja su kaznena djela u vezi s izbornim procesom?

- a) Povreda slobode odlučivanja birača – utjecaj na birača da glasuje za ili protiv određenog kandidata ili uopće ne glasuje; kažnjivo novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 1 godine.
- b) Uskrata izbornog prava – protuzakonito brisanje iz popisa birača ili drugi način uskrate biračkog prava; kažnjivo novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 1 godine.
- c) Zlouporaba biračkog prava – dvostruko glasovanje ili glasovanje pod tuđim imenom; kažnjivo novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 1 godine.
- d) Povreda tajnosti glasovanja – pokušaj saznanja kako je drugi birač glasovao te prijetnja ili prisila nad biračem da otkrije kako je glasovao; kažnjivo novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 1 godine.
- e) Uništenje izbornih isprava - uništavanje, prikriivanje, oštećenje ili neovlašteno odnošenje isprave o izborima ili glasovanju ili predmeta koji služi za izbor ili glasovanje; kažnjivo novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 1 godine.
- f) Izborna prijevara - dodavanje, oduzimanje, brisanje glasova ili na drugi način krivotvorenje ishoda izbora ili glasovanja; kažnjivo kaznom zatvora od 3 mjeseca do tri godine.

Kako se podnosi kaznena prijava?

Svaki građanin može samostalno podnijeti kaznenu prijavu zbog uočenih kaznenih djela, dolaskom u policijsku stanicu ili nadležno državno odvjetništvo.

U kojim se slučajevima poništavaju i ponavljaju predsjednički izbori?

DIP će poništiti izbore na pojedinom biračkom mjestu zbog nepravilnosti koje su bitno utjecale ili mogle utjecati na rezultat – npr. kad se u glasačkoj kutiji nalazi veći broj glasačkih listića od broja birača koji su glasovali na tom biračkom mjestu. Na tom biračkom mjestu ponavljaju se izbori u roku od 24 sata.

Kad izabrani kandidat stupa na dužnost?

Izabrani predsjednik Republike Hrvatske stupa na dužnost posljednjeg dana mandata predsjednika kojem ističe mandat.

Autorska prava pridržana